

Musik i Uppland 21 oktober 2021

Beethovens violinkonsert

Uppsala Kammarorkester. Eivind Aadland, dirigent
Tobias Feldmann, violin

neuwen

**MU
SIK**
I UPPLAND

Program

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Violinkonsert D-dur op 61
Allegro ma non troppo
Larghetto
Rondo. Allegro

PAUS

Edvard Grieg
1843-1907

Symfoni c-moll EG 119
Allegro molto
Adagio espressivo
Intermezzo: Allegro energico
Finale: Allegro molto vivace

Konserten beräknas pågå till ca 21.00

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Bernt Lysell *koncertmästare*
Klara Hellgren
Anders Lagerqvist
Tomas Ebrelus
Dag Alin
Dinara Mansurova
Katarina Edvardsson

Violin 2

Brusk Zanganeh
Elin Emtell Rubinsztejn
Gabriele Freese
Catharina Ericsson
Anna Kroeker
Christina Gustavsson Hamberg

Viola

Ylva-Li Zilliacus
Matilda Brunström
Olof Ander
Jörgen Sandlund

Violoncell

Per Nyström
Sara Wijk
Louise Agnani
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Roger Bergman

Flöjt

Hanna Gustafsson
Hannah Törnell Wettermark

Oboe

Malin Klingborg
Jenny Hülphers

Klarinett

Margreet Houtman
Jan-Erik Alm

Fagott

Sven Aarflot
Gillian Horn

Horn

Trine Bjerke
Elisabeth Åkervall

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Sally Allkins
Nicholas Eastop

Pukor

Christer Ferngren

Eivind Aadland, dirigent

Dirigenten Eivind Aadland gör ett efterlängtat återbesök hos Uppsala Kammarorkester och återigen med landsmannen, Norges nationalromantiker Edvard Grieg i programmet.

Eivind Aadland är en av Norges mest aktade dirigenter. Från 2004 och sju säsonger framåt var han chefsdirigent och konstnärlig ledare för Trondheim Symfoniorkester. Hans omfattande arbete hos de skandinaviska orkestrarna inkluderar regelbundna gästspel hos Oslo-Filharmonien, Bergen Filharmoniske Orkester, Göteborgs Symfoniker och Svenska Kammarorkestern. Aadland har därutöver dirigerat en rad hyllade operor som Don Giovanni, Figaros bröllop och Trollflöjten på Den Norske Opera i Oslo.

Aadland har även arbetat i Asien och Australien. 2010 dirigerade han för första gången KBS Symphony Orchestra i Seoul, och året efter inledde han sin anställning som Förste Gästdirigent hos Queensland Symphony Orchestra i Brisbane. Sedan 2020 är han chefsdirigent och konstnärlig ledare för Tasmanian Symphony Orchestra.

Tobias Feldmann, violin

Tobias Feldmann gjorde ett bejublat framförande av Sibelius violinkonsert med Uppsala Kammarorkester 2017. Med glädje välkomnas han nu tillbaka för att framföra Beethovens storartade violinkonsert, ursprungligen inplanerad i april 2020.

Tobias Feldmann, känd för sin strålande virtuositet, scennärvaro och känslomässiga djup, tog sin första violinlektion vid sju års ålder, varpå hans snabbt kunde inleda sina studier i den avancerade klassen på Musikhochschule Würzburg för att sedan fullborda studierna på Musikhochschule für Musik "Hanns Eisler" i Berlin. Han har sedan dess engagerats som solist hos en rad orkestrar runt om i världen som Konzerthausorchester Berlin, Bournemouth Symphony, Tonkünstler-Orchester, NDR Radiophilharmonie Hannover, Tampere Philharmonic, Moscow State Symphony, och även som kammarmusiker på exempelvis Wiener Konzerthaus, Schubertiade Schwarzenberg och Lockenhaus Chamber Music Festival festivals. 2012 var han pristagare i Joseph Joachim International Violin Competition och 2014 International Queen Elisabeth Competition.

Vid 26 års ålder utsågs Tobias till professor vid Hochschule für Musik Würzburg, vilket gör honom till en av de yngsta violinprofessorerna i Tyskland.

Beethoven och Grieg

Uruppförandet av den första versionen av **Ludwig van Beethovens** enda opera Leonora (senare Fidelio) år 1805 var ingen större succé, och snart fann en grupp teaterpersoner och musiker att man borde sammanträffa med tonsättaren för att dryfta hur man skulle kunna rädda verket för framtiden. Beethoven övertalades och man sågs hemma hos hans stora välgörare, fursten Karl Alois von Lichnowsky. Bland deltagarna fanns Franz Joseph Clement, den tjugofemåriga konsertmästaren och dirigenten vid Theater an der Wien, tio år yngre än Beethoven. Clement hade varit ett berömt underbarn, med turnéer i Holland och England som åttaåring och debut på kejserliga operan i Wien året därpå. 1790 spelade han i London med orkestrar ledna av Joseph Haydn och Johann Peter Salomon.

Tenoren Joseph Röckel som deltog i mötet har berättat hur Clement satt i ett hörn av furstens salong och spelade igenom hela Leonora-partituret utantill. Ingen tycks ha varit förvånad. Samtida skildringar bjöd på många liknande historier om honom, Clements kapacitet var välkänd. Bland annat hade han fritt ur minnet gjort en pianoreduktion av Haydns oratorium Skapelsen, som gladdde tonsättaren så mycket att han såg till att den trycktes. Denna fantastiska minneskonstnär kom att lönas illa av eftervärlden, själv blev han inte ihågkommen i någon högre grad. Verklistan omfattade bland annat sex violinkonserter och en opera men det var svårt att hitta förläggare till de egna kompositionerna, och Clement dog utfattig i Wien 1842.

För en sak är han dock fortfarande berömd: Det var för honom som Beethoven hösten 1806 skrev sin *Violinkonsert i D-dur*. Året hade varit kolossalt produktivt. Mästerverk som den fjärde pianokonserten, symfonin

med samma nummer och Razumovsky-kvartetterna hade just klarats av. Skaparlusten verkade outtömlig, och han skissade bland annat på sin femte symfoni. Komponerandet av vad som kallats för "alla senare violinkonserterns moder" tog inte mer än en månad i anspråk. På autografen vitsade Beethoven till det med ett "*par Clemenza pour Clement*" - av välvilja för Clement.

Violinistisk akrobatik

Konsertens uruppförande den 23 december 1806 i Theater an der Wien under tonsättarens ledning bör ha varit minnesvärt. Clement lär ha spelat direkt från bladet utan föregående repetitioner, konserten hade levererats för sent för sådana finesser. Mellan första och andra satsen sägs han ha underhållit publiken med lite violinistisk akrobatik i form av egna virtuosa variationsatser, spelade "*mit umgekehrter Violine*", alltså med upp-och-nedvänt instrument. Hur det nu var med den saken. Clement var känd för sådana tricks, men en kritiker på plats menade uppskattande att tidigare billiga effekter ersatts av "skönhet och upphöjdhed" i framförandet, och tycks inte ha upplevt några cirkuskonster.

Men om Clement verkligen showade kunde det ju vara för att skapa lite avkoppling, och därmed underlätta mottagandet av världens dittills längsta violinkonsert. Publiken tycks hur som helst ha hälsat den med starkt bifall, medan kritiken var mindre nådig och talade om brist på sammanhang och "oändliga upprepningar". År 1807 utförde Beethoven en grundlig omarbetning av solostämman för att förbättra anpassningen till instrumentet, möjligen med bland andra Clement som rådgivare. Den stora succén skulle dröja ett tag till. Den kom först då Joseph Joachim, tolv år gammal och med Felix Mendelssohn på dirigentpulten, presenterade konserten i London 1844.

Det var Ole Bull, Norges första internationella musikaliska stjärna, som övertygade Alexander och Gesine Grieg om att deras lille son också kunde ha en framtid i branschen. Femton år gammal flyttade **Edvard Grieg** till Leipzig för att studera komposition, "så gjorde alla" som ville lära sig skriva musik. Studierna pågick under fyra år, med lärare som Ignaz Moscheles i piano och Moritz Hauptman i harmonilära och teori.

Kompositions läraren var den välrenommerade men inte speciellt progressiva Carl Reinecke, och Grieg saknade något i undervisningen. Han tyckte att den koncentrerade sig för mycket på äldre tonsättare, och bedrev därför självstudier av Chopins och Schumanns verk. Speciellt den senare var Griegs idol, hos den rätt nyligen bortgångna mästaren fann han klangrikedom, känslighet och poesi. Bland studiekamraterna i Leipzig fanns den danska tonsättaren C.F.E. Horneman, som tyckte att Grieg borde ta sig till Köpenhamn för att vidareutveckla sin egen stil.

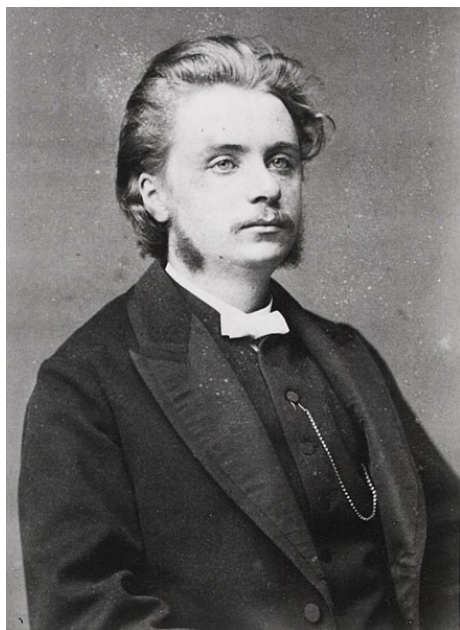
Åren 1863-65 i den danska huvudstaden fick en avgörande betydelse, inte minst genom mötet med den norska tonsättaren Rikard Nordraak, som öppnade ögonen för den norska folkmusikkatten. Ett mål med vistelsen i Köpenhamn hade varit att studera den danska tonsättaren J.P.E.Hartmanns musik, som lockade med vad Grieg såg som specifikt nordiska drag. Nu fick han Hartmanns svärson Niels W. Gade som kompositions lärare, ett stort namn i Europa som hade arbetat med Mendelssohn och efterträtt honom som ledare av Gewandhaus-orkestern i Leipzig.

Vid deras första sammanträffande frågade Gade om Grieg hade något att visa honom. När norrmannen tvekade gick Gade rakt på sak:

"Gå då hem och skriv en symfoni!". Grieg tog honom på orden, det fick bära eller brista! Det bar - på två veckor var första satsen av *Symfoni i c-moll* komponerad och instrumenterad. Sedan gick det lite trögare med resten, slutdateringen efter sista satsen är den 2 maj 1864. Gade var utomordentligt nöjd med resultatet. I juni uruppfördes de tre sista satserna i Tivoli med H. C. Lumbye på podiet, och senare spelades symfonin helt eller delvis vid fyra andra tillfällen, i Köpenhamn, Christiania och Bergen.

"Må aldrig opføres".

Hur hamnade vi där? Griegs order är otvetydig och definitiv, noterad på partiturets omslag, någon gång efter 1867. Symfonin låg i stort sett glömd i Bergens bibliotek i mer än hundra år. Tillgänglig för forskare men enligt tonsättarens önskemål alltså inte möjlig att framföra, och instruktionen togs på allra största allvar. Först våren 1981 beslutade biblioteksstyrelsen efter omsorgsfulla moraliska och juridiska överväganden att man trots allt kunde bortse från spelförbudet. Hade Grieg något att skämmas för?

Verkligen inte. Det är en fin symfoni, fylld av ungdomlig kraft, charm och glädje. Påfallande välskriven på alla vis, mycket imponerande med tanke på när och hur den komponerades. 1869 lät Grieg faktiskt förlaget Peters i Leipzig trycka andra och tredje satsen i en version för fyrehändigt piano med titeln *Två symfoniska stycken*. Då framhöll han också för förläggaren att musiken tillhörde "en svunnen Schumann-epok i mitt liv". Och där är nog haken. Symfonin hade kommit att påminna Grieg lite för mycket om något han inte längre representerade. Men lite känsla av underlägsenhet fanns kanske också med i bilden. Ungefär när de förbjudande orden präntades på partituret hade Grieg hört landsmannen Johan Svendsens strålande första symfoni, och upplevt den som rena uppenbarelsen. En typ av känsla som stukat självförtroendet hos många konstnär.

/Gunnar Lanzky-Otto

Trettondagskonsert

Uppsala Kammarorkester. Dirigent: Patrik Ringborg
Solister: Susanna Andersson, sopran, Adam Frandsen, tenor

5 jan.

Konsertkarusellen

Oavsett var du bor i Uppsala län, ska du ha möjlighet att lyssna på levande musik av hög kvalitet. Det är tanken med Konsertkarusellen, ett turnéprogram som arrangeras i samarbete med kommunerna i länet. Kommande turnéer i höst:

Finlandia Linnékvintetten

En hyllning till den finska musikskatten.

Turné i länet

28/10 Kulturhuset Möbeln, Tierp

29/10 Gredelbykyrkan, Knivsta

30/10 Ordenshuset, Skutskär

31/10 Källör, Östhammar

Lisa Lystam Family Band

Turné i länet

10/11 Blå Wingen, Knivsta

11/11 Ordenshuset, Skutskär

12/11 Kulturhuset Möbeln, Tierp

13/11 Källör, Östhammar

15/11 Enåkers bygdegård

16/11 Fridegårdsteatern, Bålsta

17/11 Lötgården, Grillby

18/11 Knutbygården

Bird on the wire Hyllning till Leonard Cohen

Turné i länet

15/1 Kulturhuset Möbeln, Tierp

16/1 Joar Blå, Enköping

18/1 Norrögården, Sund

19/1 Fridegårdsteatern, Bålsta

20/1 Ordenshuset, Skutskär

21/1 Bälinge bygdegård

22/1 CIK, Knivsta

23/1 Huddunge kyrka

Musik i Upplands konserter i Uppsala Konsert & Kongress

Lördag 30 oktober kl 16.00 Restaurangen

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster

Arrangeras av Musik i Uppland, UKK och Musikens Hus Vänner

Söndag 31 oktober kl 16.00 Sal B

Från Mozart till Auerbach

Uppsala Kammarsolister

Mozart: Stråkkvintett nr 3, Webern: Langsamer Satz,

Auerbach: Stråkkvartett nr 3, *Cetera Desunt*

Torsdag 18 november kl 19.00 Stora salen

Schumanns pianokonsert

Uppsala Kammarorkester

Rebecca Miller, chefsdirigent. Danny Driver, piano

Montgomery: Starburst, Schumann: Pianokonsert a-moll, Brahms: Symfoni nr 1

Lördag 27 november kl 16.00 Restaurangen

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster

Arrangeras av Musik i Uppland, UKK och Musikens Hus Vänner

Söndag 28 november kl 16.00 Sal B

Älskade stråkkvintetter!

Uppsala Kammarsolister

Brahms: Stråkkvintett f-moll, Phantasy

Britten: Stråkkvintett nr 2

Läs mer på: www.musikiuppland.se

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar

Musik i Uppland träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Följ Uppsala Kammarorkester på facebook!
www.facebook.com/uppsalakammarorkester

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND